

72ste vergadering

Woensdag 21 april 1999

Aanvang 13.00 uur

Voorzitter: Van Nieuwenhoven

Tegenwoordig zijn 121 leden, te weten:

Van den Akker, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Arib, Atsma, Augusteijn-Esser, Bakker, Balemans, Balkenende, Barth, Van Beek, Belinfante, Van den Berg, Bijleveld-Schouten, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, De Boer, Bolkestein, Van Bommel, Buijs, Bussemaker, De Cloe, Cornielje, Crone, Dankers, Van Dijke, Dijksma, Dijkstal, Dittrich, Van den Doel, Duijkers, Duivesteijn, Eisses-Timmerman, Essers, Eurlings, Feenstra, Geluk, Van Gent, Van Gijzel, Gortzak, De Graaf, De Haan, Halsema, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hessing, Hillen, Van der Hoek, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, Kamp, Kant, Karimi, Klein Molekamp, Van der Knaap, Koenders, Kuijper, Leers, Luchtenveld, E. Meijer, Middel, Van Middelkoop, Mosterd, Nicolai, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oedayraj Singh Varma, Oplaat, Örgü, Passtoors, Patijn, Poppe, Ravestein, Rehwinkel, Reitsma, Remak, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Rosenmöller, Ross-van Dorp, Santi, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schoenmakers, Schreijer-Pierik, Smits, Spoelman, Van der Staaij, Van der Steenhoven, Stellingwerf, Stroeken, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Udo, Valk, Ter Veer, Vendrik, Verbugt, Verburg, Verhagen, Visser-van Doorn, Van der Vlies, Voorhoeve, M.B. Vos, O.P.G. Vos, Voûte-Droste, De Vries, Waalkens, Wagenaar, Van Walsem, Weisglas, Van Wijmen, De Wit, Witteveen-Hevinga, Van Zijl, Zijlstra en Van Zuijlen,

en de heren Peper, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, en De Grave, minister van Defensie.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Belinfante en Van Zijl, wegens bezigheden elders, alleen voor de avondvergadering;

Rouvoet, Giskes, Biesheuvel, Feenstra en Waalkens, wegens bezigheden elders;

Van Oven, wegens ziekte.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ingekomen is een mededeling van het overlijden van het oud-lid van de Kamer de heer J. Meulink. Namens de Kamer heb ik een bericht van rouwbeklag gezonden.

De overige ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, toestemming te verlenen tot het houden van wetgevings- c.q. notaoverleg met stenografisch verslag op:

maandag 7 juni 1999:

- van 11.00 uur tot 18.00 uur van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat over de beleidsnota "De derde eeuw spoor" (26464);

woensdag 16 en 23 juni 1999:

- van 10.00 uur tot 12.30 uur van de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over het Landbouw, Natuurbeheer en Visserij beleidsprogramma 1999-2002 "Kracht en kwaliteit" (26446).

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Rosenmöller.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter! Hoewel ik weet dat het niet helemaal gebruikelijk is, wil ik u toch het volgende voorleggen. Wij hebben vanmiddag een algemeen overleg met de regering over het vluchtelingen-vraagstuk Kosovo. Wij sluiten niet uit dat we het verslag van dat algemeen overleg op een zodanig tijdstip willen agenderen dat er morgen, misschien na de lunch, gestemd kan worden over moties. Daarom meld ik het al in dit stadium.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij inderdaad nuttig. Dat zou betekenen dat we daar rekening mee moeten houden in de agenda van morgen. Ik kijk even naar de agenda en ik denk dat het zou kunnen als het nodig is.

Het woord is aan de heer Koenders.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter! We hebben vanmiddag het debat over de NAVO-top. Het kan zijn dat daar moties worden ingediend. Ik wil u daarop wijzen omdat de ministers

Voorzitter

morgenvroeg vertrekken om naar die NAVO-top te gaan.

De **voorzitter**: Op de dag zelf is het heel moeilijk om alsnog een afspraak te maken over in te voegen stemmingen. Dat doen we alleen als er een dringende noodzaak is. Zullen we dus eerst maar even afwachten hoe het verder gaat?

De heer **Koenders** (PvdA): Ik vind het prima om het even af te wachten, maar ik denk dat er een limiet aan morgen zit.

De **voorzitter**: U bedoelt dat het morgen moet. Dat heb ik goed begrepen, maar dat zou kunnen sporen met wat mij eerder al door de heer Rosenmöller gemeld is.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het verslag van een algemeen overleg over het strategisch concept NAVO (25819, 26348, nr. 6).**

De beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! Wij hebben een tijd geleden gesproken met de minister van Buitenlandse Zaken over de herziening van het strategisch concept van de NAVO. Dat zal dit weekeinde in Washington besproken worden. Mijn fractie had er behoefte aan om dit debat plenair af te ronden. We hebben nog recentelijk informatie ontvangen van de minister van Buitenlandse Zaken, die op zichzelf weer aanleiding geeft voor een uitvoerig nieuw debat, maar daar is nu geen tijd voor. Ik zal twee moties indienen. De eerste motie betreft de nucleaire strategie van de NAVO. Mijn fractie is van mening dat de herziening van het strategisch concept nadrukkelijker dan tot nu toe zal moeten plaatsvinden en dat de Nederlandse regering zich daarvoor moet inzetten.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat het strategisch concept van de NAVO actualisering

behoeft als gevolg van de veranderingen in de internationale veiligheidssituatie;

van oordeel, dat in het kader van de veranderingen in de internationale veiligheidssituatie de nucleaire afschrikking kritisch aan de nieuwe omstandigheden dient te worden getoetst;

van mening, dat de nucleaire strategie van de NAVO op gespannen voet staat met de doelen van het non-proliferatieverdrag;

van oordeel, dat in het nieuwe strategisch concept van de NAVO een heroverweging dient plaats te vinden van de nucleaire paragraaf, onder andere op de onderdelen "de-alerting" van nucleaire wapens, wapenbeheersing en aanpassing van de nucleaire doctrines, waaronder "no first use" en de stationering van kernwapens op het grondgebied van niet-kernwapenstaten, waaronder Nederland;

van oordeel, dat bij gebruik van nucleaire wapens de zinsnede "extremely remote" vervangen dient te worden door "weapons of last resort";

verzoekt de regering deze elementen tijdens de top van Washington en in de discussie daarna nadrukkelijk aan de orde te stellen en zich in te zetten voor de realisering van deze veranderingen in de nucleaire strategie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid M.B. Vos. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 63 (26200-V).

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Wat wil mevrouw Vos concreet? Zij noemt een aantal aspecten van nucleaire strategie op, maar wat het concreet zou moeten inhouden, ontbreekt naar mijn gevoel in de motie.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Nee, volgens mij is dat glashelder in de motie. Ik wil dat de regering zich uitdrukkelijk inzet voor herziening van deze strategie en dat aan de orde stelt tijdens de komende top. De punten waarop dat zou moeten

gebeuren, noem ik ook in de motie, zoals de wapenbeheersing, aanpassing van de no-first-use-strategie en de stationering van kernwapens op het grondgebied van niet-kernwapenstaten. Ik wil graag dat de regering zich op die punten inzet voor verandering van de nucleaire strategie.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Maar wilt u dan dat de NAVO een no-first-use-verklaring aflegt en dat in het strategisch concept komt te staan dat er geen kernwapens mogen worden geplaatst in niet-kernwapenstaten? Is dat wat u concreet vraagt?

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Ik wil dat de regering op die punten de discussie aangaat in de NAVO en zich er hard voor maakt dat er op deze punten een verandering in de strategie komt.

Ik heb nog een tweede motie, voorzitter, die het moment betreft waarop deze NAVO-top plaatsvindt, namelijk temidden van een grote crisis in Kosovo en NAVO-optreden daar. Het lijkt mijn fractie van belang om aan die actuele situatie een consequentie te verbinden voor de NAVO-top. Wellicht is de motie overbodig, maar dat hoor ik dan wel van de regering.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat het strategisch concept van de NAVO actualisering heeft als gevolg van de veranderingen in de internationale veiligheidssituatie;

overwegende, dat tijdens de NAVO-top een nieuw document zal worden aangenomen dat geruime tijd als richtsnoer van de NAVO zal kunnen dienen;

overwegende, dat de situatie in Kosovo en het NAVO-ingrijpen gedurende de top van Washington het belangrijkste onderwerp zal zijn;

overwegende, dat de betekenis van een VN-mandaat voor NAVO-optreden en het optreden van de NAVO buiten het verdragsgebied essentiële onderdelen zijn voor het